Független művelődési és helytörténeti havilap
XXIV. évfolyam 4. (686.) szám, 2018. május 3. – csütörtök

HÉTFALU

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, dr. Kovács Lehel István

• Hochbauer Gyula

Tömös emléke fel-feldereng

Lehet, hogy valóban úgy van, ahogyan sokan éreztük eddig, hogy a millennium környéki évtizedben néprajzi értékei révén kapcsolódott be a magyar nemzeti értékek körforgásába a barcasági, s különösképpen a hétfalusi magyarság, aki sikerein felbuzdulva kezdte büszkén hétfalusi csángónak nevezni magát, de a múlt felé fordulva feltűnik a történelemben az 1848/49-es szabadságharc itteni eseményhálózatával, amiből sajátosan színeződnek/éleződnek ki a tömösi csata körvonalai: mitologikus erővel, hiszen a termophülei csatához hasonlítja az eseményt (Ami Magyar Sándor szerint önmagában is megér egy tanulmányt.), s egyik főszereplőjét, Kiss Sándort Leonidászhoz.

Az egykori hőstermő időben az európai, világ- s nemzetpolitikai szereplők közül többen kapcsolhatók az események hajszálerein a tömösi csatához: Kossuth Lajos a csata kimeneteléről csak hozzávetőlegesen értesülve sajnálatát fejezte ki Kiss Sándor eleste miatt; Bem József maga is szemlézte a védművet a csata előtt nem sokkal, Czetz János a szabadságharcra visszatekintve szakmailag értékelte a hadműveletet. Polgári viszonylatban korhangulatot befolyásolható lehetett, hogy a csatában résztvevő két legfontosabb zászlóalj, a 85. és a 86. zászlószentelése: előbbi Budapesten 1848. november 16-án, s zászlóanyja Kossuth Lajosné, Meszlényi Terézia volt, utóbbi Brassóban, amelynek zászlóanyja Benkő Ráfáelné Lázár Rozália volt.

Magyar részről a tömegszereplő a háromszéki honvédség, s mellette az udvarhelyszékiek. Nem véletlen, hogy a háromszékiek 150 év távlatában is érzelmileg kötődnek a helyhez. A helyhez, amelynek jelentésére 1881-ben felavatott emlékmű figyelmeztet. Amellett, hogy időszerűsége folytonosan igazodik a változásokhoz, működik folytonos üzenete is:

1. Áldozat nélkül nincsen szabadság;
2. Szükséghelyzetben tágabb összefogás növeli a siker esélyét;
3. Az emlékhelyek őrhelyek.

A világhírnévhez hozzájárultak az egykori ellenfél krónikásai is, akik közül legtöbb növelte a csata jelentőségét, hisz ezzel győzelme is felértékelődött. Az oroszok közül Nepocsojkivszijnek, Daragannak köszönhetünk részletező leírásokat, s bizonyára, hogy Lüders s tiszttársai szóban sem rejtegették hadi sikerüket. Kiss Sándor halálhírét korabeli lengyel lap is szenzációként kapta volt fel. S már az sem titok, hogy a tömösi csatát követő brassói fellegvár ostromának egyik háttérbe vonult szereplője, Szidlowszky sorsa orosz fogolyként a cár elé is került.

A csata környékének lakói közül a brassóiak kevésbé voltak fogékonyak a vele kapcsolatos értékképzésre, -őrzésre mint a hétfalusiak, ami azzal is magyarázható, hogy nem közösségként vettek részt a szabadságharcban, mint a hétfalusiak. Ez utóbbiak közül, noha kiképzetlenül, többen részt vettek a brassói fellegvár védelmében, s jelenlegi tudásunk szerint néhányan a tömösi csatában is. Személyes kapcsolatukat a Véres Karácsony csángó vértanúi és a 126/140. hétfalusinak is nevezett zászlóalja tanúsítja. Ez olyan lelki alapja ennek a lakosságnak, amelybe hagyományok gyökereznek, s amely működteti is ezeket, s a két '48-as emlékműhöz való folyamatos viszonyulásra ösztönözi. A Csángó szobor, s a tömösi honvédemlék aktív kegyeleti helyek.

Mindkettő tágabb magyar közösség összefogásából született. Történetükből a tágabb magyar közösség és az idevalók résztörténete, sorsának alakulása is kiolvasható. Nem kérkedik vele az ittlakó, de kőbe rejtett fájdalomként ismeri, amit a tágabb közösség már elfelejtett.

A tömösi emlékmű az impozánsabb, de nem ezért figyelek most erre, hanem egy nemrég köréje tekeredő játék miatt, ami után arra ösztönöztek, hogy több *szépet, jót, hasznosan időszerűt* emeljünk ki történetéből.

Valóban Európa elé való az, ahogyan létrejött, hiszen a Tömösi szorosban megépített vasút nélkül ma nem volna. E teljesítményt számba venni utazott ide 1879 szeptemberében Kelet-Európa akkori legnagyobb mérnök egyesületéből egy akkori szerelvénynyi, akik Predeálról visszajövet a Magyarvárnál megállították a vonatot, hogy megemlékezzenek a tömösi csatáról s hőseiről. Romantikus lelkesedésükben megszületett az emlékmű gondolata, s zsebükbe nyúltak: összeadták a szükséges pénzt.

Az egyesület műépítészeti szakosztályának az elnöke a budapesti Szent István bazilikát is tervező Ybl Miklós volt, akiről egyik korabeli lap azt a kacsát költötte s terjesztette, hogy ő tervezi az emlékművet, pedig ő csak az erre vonatkozó pályázatot hirdettette volt meg. Persze, hogy volt köze az emlékműhöz, amire büszkék is lehetünk, miképpen arra is, hogy a kezdeményezők között volt az a Steidl Imre is, aki később az Országházat tervezte Budapesten. Ennél már csak az emlékezetre méltóbb, hogy Tandor Ottó, az Országháza társtervezője pályázott is az emlékmű *„Körbeért háromszög"* jeligéjű tervével, amit bizottság nem fogadott el.

Az emlékmű egyik kuriózuma, hogy a végül Hofhauser Antal elfogadott terve szerin a budai hegyekből kitermelt, Budapesten kifaragott köveket vasúton szállították a fővárosból Derestyébe, ahonnan egy helyi vállalkozó hozta ki a Magyarvárhoz.

Bizony, 1879-et írtak a kőbe, de csak 1881. szeptember 25-én avatták fel. A havas-esős zord időjárás ellenére annyi érdeklődő gyűlt össze az alkalomra feldíszített brassói vasútállomáson, hogy a Tömösre szervezett utasszállító vonathoz még kellett kocsikat csatolni.

Az avatóünnepségen a népviseletükbe öltözött csángó lányok és asszonyok ragadták magukra a figyelmet, s nem messze tőlük

hétfalusi öreg honvédek tisztelegtek.

Zászlók alatt vonultak ki a brassói egyletek és dalárdák is.

És azután telt, telt az idő (A befejező vázlatba szándékosan nem utaltam semmi félreérthetőre, s a sok ünneplés is máskorra marad, nehogy fesztivizmusnak vegye valaki. Pár társszerző munkájaként rövidesen megjelenik a tömösi csata átfogó bemutatása, s mögéje az emlékmű részletező története is.).

1912-ben feljavították az emlékművet, s az első vaskerítést is ekkor állították.

A másodikat 1990-ben.

A léckerítést 2011-ben.

Felállításától máig szolgált, s használjon ezután is a 137 év alatt sokat megélt tömösi emlékmű s a hosszúfalusi is!

• Szerkesztőség

Hétfalusi hírek

Idén, 2018. május 26-án tartjuk a hétfalusi magyar népmese maratont. Találkozunk reggel 9 órakor a megye néprajzi múzeumának türkösi részlegén.

*

Az Örökségünk Őrei / Négyfalusi Őrök által szervezett képeslapküldő versenyt a nyilvánosan, Vinkler Gyula Európa Parlamenti képviselő jelenlétében megtartott sorsolás alapján Bognár Zsuzsanna (Budapest, XIII., Kassák L. u. 53, I, 14.) nyerte meg. Nyereménye egy kétszemélyes, egyéjszakás szállás a Brassó központjában lévő Pilvax vendéglőben és szállodában.

*

Kérjük, 2017-es jövedelemadójának 2%-ával támogassa a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaságot, amely többek között a *Hétfalu*t is kiadja. Adatai: Asociația Culturală Maghiară din cele șapte sate, CUI: 14314771, IBAN: RO70BRDE080SV05848600800.

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2018. * ISSN 1582-9006 *

• KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

A HÁROMFALUSI BORICÁSOK MÉLTATÁSA

Vad dobbantások a levert havon. Szótlan sikolyok, vérvörös lángnyelvek. Mélyfekete árnyak a szürkületben. Vérfagyasztó maszkok: sastollak, lószőr és disznófogak. Összecsapnak a kardok. *„Egy a kettőő, három…”* Négyen küzdenek életre, halálra. Szikrát vetnek a kardok. Kongnak a kolompok. Végül a leggyengébb aléltan zuhan alá. *„Beliébujt az ördöng!”* S a kardok végighasítanak bőrt, húst, csontot. Csak a halál tisztítja meg a lelket, a testet. Felerősödnek a kolompok. Ősi teremtő erőt idéznek. Hüvelybe a kardokkal: eljött a korbács ideje. Vad csattogások, hogy elűzzék a gonoszt, s idecsalják a jót. Új, erős lelket a feldaraboltba. A korbácsnyél ragasztja össze a testet, gyógyítja be a sebet, s egy utolsó hatalmas csattanás kergeti bele a lelket. A feltámadás isteni csodája. Új élet indul, új hit fakad, melyhez már nem fér hozzá a gonosz. A beavatás megtörtént. A gyenge erőssé, a fiú férfivá vált. *„Mostan mán szaladhat, mint a pusztai csitkuó!”*

A *kukák* eme pantomim-játéka zárja a *boricát*, az ősi hétfalusi csángó férfikörtáncot. Beavató rítus, mágikus cselekvés, szakrális rend. A Nap újjászületésének szimbóluma. Az előkészületek és próbák ádvent karácsonyváró légkörében zajlanak. Régen a téli napforduló idején járták házról házra, s a rítus átnyúlt a farsangba is, Brassó tanácsa azonban egy császári rendeletre hivatkozva 1764. február 6-án betiltotta a boricát, így azután csak titokban járhatták Aprószentek napján. Zajzoni Rab István kihalt szokásként írta le 1861-ben, de napjainkban ismét reneszánszát éli.

A legények fekete vagy fehér posztóharisnyát, szürke vagy fekete *szettér*t viselnek. Fejükön báránybut süveg, melyet színes szalagok, árvalányhaj díszít. Lábukon magas szárú csizma, sarkantyúval, zörgőkkel, őrharangokkal felszerelve. Kezükben *csákány*t vagy *lapocká*t tartanak, melyen *sajinka* lobog.

A boricások sorban vonulnak be az udvarra, elől megy a *tebe*, a fenyőt tartó legény. A fenyőn aranyozott gyümölcsök csüngnek. Ezt követi a két-három *cigány*: egy *furulyás*, egy *hegedüs* és egy *kobzás*. Utánuk a boricások serege, elől a két *vatáf*fal. Őket követik a *kukák*, akik játékukkal igyekeznek megfelelő távolságban tartani a tömeget. Leghátul jönnek a *kosarasok* és *nyáshordozuók*, akik a kapott húst, tojást, kolbászt, kenyeret viszik. Ha a házigazda a kisebb házi eszközök közül kint felejtett valamit, és a kuka megtalálta azt, addig nem adja vissza, amíg a gazda egy krajcárral ki nem váltotta. Az összegyűjtött élelemből és pénzből este nagy mulatságot rendeznek. A táncosok a *vatáf*ok irányításával járják a motívumok gyarapodó ismétléséből (*egyes*, *kettes*, *hármas* és *török borica*) álló, jobbra-balra forgó körtáncukat.

*

Ma a boricát – szerencsére még – Háromfaluban járják, s úgy adódott, hogy 4 borica-csapat is működik Tatrangon, Zajzonban, Pürkerecen. A Szász Szilárd és Forsner Gyula, Veres Levente, Dinka Levente, Fejér Norbert vatáfok vezette boricások most, ezekben a pillanatokban is azt teszik, amit Hétfalu közönsége elvár tőlük: a Szent Mihály Napok színpadán, a szekeres felvonulás helyszínein lépnek fel, és járják férfi beavató táncunkat.

Háromfaluban a borica az 1960-as években kezdett újjászületni.

Bartók Elemér tanító bácsi az iskolában járatta a boricát. Máshol nem járhatták.

Zajzonban minden évben november táján kezdődnek az oktatói próbák, amelyre várják a falu frissen konfirmált legényeit. A fiatal legények egy hét alatt több este is összegyűlnek a kultúrotthonban, és a zenész segítségével betanulják az 1-es, 2-es, 3-as és a török borica tánclépéseit. Így készülődnek a karácsony másodnapán szervezett falujárásra. Ekkor házról házra mennek, bekopognak, s ahol fogadjak, a házigazda kívánsága szerint eljárják a boricát. Az utolsó előtti próbán vizsgáznak is: segítség nélkül, egyedül kell eljárniuk a boricát. Ha valakinél nem sikerülnek a lépések, nem tudja tartani a ritmust, és egy kis plusz segítséggel sem tudja megtanulni, kizárják a csapatból. A próbák alatt választják ki a kukákat is.

A falujárás után január elsején megtartják a boricabált a gyűjtött ajándékokból. Erre a bálra mindenkit szeretettel várnak. Ezzel az eseménnyel nincs vége a boricának, hisz a tánc életforma, s az év során számos fellépés várja még őket: falunapok, tánctalálkozok, Szent mihály Napok, karácsonyi vásárok, egyházi események.

Viseletük egyszerű: báránybut sapka (süveg), rajta árvalányhaj és egy piros szegfű, fehér ing, fekete mellény, fekete zakó, fekete priccses nadrág (csizma nadrág), kemény szárú bőrcsizma, rajta a ritmust verő zörgők, melyek rögzítője piros bársony behúzású, kezükben a boricás pálca, a vatáfnál viszont bikacsök.

Álljon itt a zajzoni boricások névsora: Szász Szilárd Árpad és Forsner Gyula vatáfok, Bálint Alfréd, Bálint Attila, Bálint Dániel, Bálint Dávid, Bálint Szilárd, Buna István, Costea Alex, Csiki Róbert, Csiki Sandu, Csiki Tamás, Fejér Szilárd, Forsner Dániel, Géczi István, Géczi George, Mares Marian, Pál Róbert, Sipos Attila, Sólyom Dániel, Szász Szabolcs, Székely Olivér táncosok.

Pürkerecen hasonló viseletben 11–15-en járják a boricát. A pürkereci boricások mai névsora: Fejér Norbert, Fejér Alpár, Fejér Krisztián, Fejér Szilveszter, Orsi János, Simon Róbert, Simon Ervin, Bálint Sándor, Mátyás Árpád, Rab Mihály, Sipos Loránd.

Tatrangon a viselet eltér, szürke szvettert hordanak, piros szalaggal keresztben átkötve, a kezükben lapocka.

Koszta István földrajztanár tanította be Tatrangon a táncot, sokat tett a borica újjáélesztéséért, a hagyományok ápolásáért. A faluban ma két boricás csapat is működik, ám például tavaly télen együtt járták a falut.

A mai névsor a következő: Veres Levente, Farkas Jankó Gyula, Lőrincz András, Bacsó Levente, Kajcsa Misu, Nika Tamás, Dinka Levente, Kajcsa Nándor, Farkas István, Bálint Kristóf, Beschea Róbert, Beschea Eduart, Váncsa László, Fejér Péter, Gires Lórant, Jakab Sanyi, Pál Róbert Levente, Bálint Dávid, Dudás László, Szakál Adorján, Illés István, Borhaci Andor, Mezei István, Dávid Joan-Zsolt, Tök János, Bálint Zsolt, valamint Molnár Károly zenész.

A borica táncrendje képezte Könczei Csilla néprajzkutató, antropológus doktori dolgozatának témáját. Dolgozatának címe: *Kulturális identitás, rítus és reprezentáció a Brassó megyei Háromfaluban. A borica.*

*

Kedves boricások, háromfalusi hagyományőrzők, a Barcaság művelődési életében kifejtett kimagasló tevékenységetekért, amellyel hozzájárultatok népszokásaink, népzenénk, táncaink ápolásához, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához, fogadjátok szeretettel a barcasági csángóság Zajzoni Rab István-díját!

Isten áldása kísérje táncos, hagyományőrző munkátokat továbbra is!

• KARSA BOTOND, DR. BENCZE MIHÁLY

A CSÁNGÓK TÖRTÉNETE

(Folytatás februári lapszámunkból.)

A nagy kataklizma előtti években egy újabb nép jelent meg a Kárpát-medencében, és távolabbi helyeken is, pázgyládzoknak [A pázgyládzok ismeretlen eredetű igen magas termetű (kb. három méteres) fehérbőrű emberek voltak, ők is lehettek a hagyományokban, ősi írásokban szereplő nephilimek(?). Magas-szintű volt a kultúrájuk, nyelvük az ősmagyar, írásuk pedig az ősi rovásírás változata.] nevezhetjük őket, közel három méter körüli fehérbőrűek voltak, szintén magas-szintű volt a kultúrájuk, nyelvük az ősmagyar, írásuk ősi rovásírás. A pázgyládzok beleilleszkedtek a Kárpát-medencében élő lakosságba, és a kataklizmát nagy részük szerencsésen át is vészelte.

A két első Mahgar szakrális királyság, az ~m.e.11.450 körül bekövetkezett hatalmas kataklizmáig a **Szeretet, Béke,** és az **Isten – Természet** tökéletes harmóniájával közel tízezer éven keresztül állt fenn. Ezt a különleges korszakot nevezhetjük a magyarság boldog „**ARANYKORÁ**”-nak. Kb. 11.450 évvel ezelőtt azonban egy szörnyű kataklizma szinte lefejezte a II. Mahgar szakrális királyságot. A kataklizma szörnyű pusztítását, a félelmetes vízözönt és tűzözönt, a hatalmas kéregmozgásokat (a Dunakanyar is ekkor nyílt meg) egy, a Naprendszerünkben bekövetkezett óriási űrkatasztrófa [A hatalmas kataklizmát okozó, a Naprendszerünket, benne Földünket sújtó űrkatasztrófa mozzanatai: A Phaeton (ősi neve Vulkánusz?) bolygót az űrkatasztrófa során felszabadult óriási energiák kilökték Naprendszerünkből, és az akkor közel-álló Nibiru csillag befogta bolygórendszerébe (a közel-állás olyan mértékű volt, hogy a két bolygórendszer egymásba is hatolt). A Phaeton bolygó a Mars és Jupiter között keringő, tehát akkoriban a Naprendszerünk ötödik, a Földnél nagyobb bolygója volt, míg a Nibiru Napunk kisebbik ikercsillaga, valójában barna törpecsillag (~0,025 naptömeg, keringési idő~3660 év) saját bolygórendszerrel. Napunk nagyobbik ikercsillaga a Marduk (Nemezis?), valójában vörös törpecsillag (~0,14 naptömeg, keringési idő ~11.520 év), jelenleg hat bolygóval, akkoriban viszonylag közeli állásban volt. Napunk mindkét iker-csillagának (Nibiru és Marduk) neve szerepel pl. a szumir mitológiában. Az űrkatasztrófát Phaeton egyik holdjának a Nibiru egyik kisebb kísérőjével való totális ütközése idézte elő, és a felszabaduló hatalmas energiahullám szerencsétlenül a Földet is viszonylag közeli pályahelyzetben találta el. A Phaeton hajdani keringési helyén ma a kisbolygó övezet található, ami a csillagászok szerint feltehetően valami űrkatasztrófa maradványa. Az űrkatasztrófát az un. „Időtlen fekete-kő”-re, egy feltehetően nagyon régi kőre karcolt rajzolat is mutatja. (Marton Veronika: A somogyi rovásírásos kövek, Matrona Győr, 2008, és Rumi Tamás: Két kör, Imagent Kft 2007)] okozta. Az 1.ábrán információt kaphatunk a Földet, benne a Kárpát-medencét sújtó hatalmas kataklizma minden képzeletet meghaladó szörnyű pusztítására is: a lakosság-görbe meredek zuhanása szerint a II. Mahgar királyság lakosságának mintegy 90%-a, tehát kb. 13 millió ember pusztult el!

A hatalmas kataklizma után

A Kárpát-medence megmaradt, túlélő népei a kataklizma szörnyű pusztításai után igyekeztek visszaszerezni, újból felépíteni, felépíteni élet-terűket, de a korábbi boldog, békés élet, az Aranykor már nem folytatódott tovább. A két elpusztult székváros: Véra és Kharma újraépítésére sem került sor, az Ős-Duna is elkerülte a Pilis korábbi területeit, mivel az új medre már a mai Duna-kanyarba került át.

(Folytatása a 3. oldalon.)

Készült a Magyar Kormány támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR Alap

HÉTFALU HONLAPJA www.hetfalu.ro

• KARSA BOTOND, DR. BENCZE MIHÁLY

A csángók története

(Folytatás a 2. oldalról.)

Új városok épültek a Pilisben: *Vétág, Vértág, Budátág, Vérama, Szampo,* Székelyföldön pedig *Szoptág.* (Természetesen más városok is épültek, de itt csak a szakrálisan jelentőseket említjük meg.) Bhartág monostor ugyan átvészelte a kataklizmát, de szerepét fokozatosan más monostorok vették át, pl. Szampotyág és Dzelypa, ill. a táltos-mágus képzés hagyományait is más városokba telepítették át.

A Kárpát-medence életét a soron következő szakrális királyságokkal érzékeltetjük:

III. Mahgar Királyság *Vétág* székhellyel, ~m.e. 11.430-6.300 között, tehát igen hosszan: kb. 5.130 éven keresztül. Első királya **ÉÁ** volt, aki 42 évig székelt, ő indította újra a királyságok második korszakát, és minden igyekezetével folytatta az aranykor szellemét, ill. eredményeit! A királyságban kétszáznegyvenkilenc kiválasztott mahgar férfi táltos-papkirály uralkodott. Hiányzott viszont Nimrud koronája (a kataklizma során szentélye és az odavezető titkos folyosók elzáródtak, beomlottak), helyette érkezik egy újabb korona, és ez lesz ~m.e.11.200-3930 között a táltos-papkirályok koronája. A papkirályok és a táltosok-mágusok minden igyekezete ellenére mégis lassú hanyatlás következett be.

IV. Mahgar Királyság *Budátág* székhellyel, ~m.e. 6.300-5.560 között, kb. 740 éven keresztül; és 37 már többnyire nem tiszta mahgar vérvonalból kiválasztott férfi papkirály uralkodásával. A Budátágba költözés után komoly változás, törés(?) következett be a Királyságok sorában, mert előretört a pázgyládz dominancia: nemcsak a papkirályok kiválasztásában, de uralkodási magatartásukban is. Az első három papkirály után már csak vegyes: pázgyládz (csak anyai ágon mahgar) származású papkirályok kiválasztására, majd uralkodására került sor.

V. Mahgar Királyság *Vérama* székhellyel, ~m.e. 5.560-4.650 között, kb. 910 éven keresztül, benne a második szakaszként kb. 500 éven át matriarchátus, amelyben megerősödött az ősi értékekhez való visszatérés. Az első papkirály a mahgar (oama) *Gílgyávesz,* az oamákkal visszatérő csoport tagja, alapította meg Véramát, 67 évig uralkodott, s ő vívta harcát a „déliekkel" mahgar mágusok vezetésével. Utána 14 nem tiszta mahgar vérvonalból kiválasztott papkirály uralkodott, majd őket már 23 kiválasztott tiszta mahgar táltos-papkirálynő követte kb. 520 éven keresztül. A táltos-papkirálynők *matriarchális* jellegű székelése Véramában, (majd Szoptágban) visszatért az ősi gyökerekhez, a magyarság küldetéséhez, az őstudáshoz, a többi mahgar népekkel való kapcsolattartáshoz. A matriarchátust újból a Szeretet, Béke, és a Természet kiegyensúlyozottsága jellemezte, a szakralitás hanyatlása ezzel megállt. A királyságok kezdeti szakaszait (I.-III. királyság) jellemző férfi és női principium egyensúlyával szemben ekkor inkább a lágyabb női principium dominanciája és a mahgarok küldetése volt jellemző, a magas kultúrfok ismét visszarendeződött.

Az V.Királyság Véramában való megszűnésével, a székelyföldi Szoptágba való áthelyeződésével a Pilis vezető szakrális korszaka végleg lezárult.

Már Székelyföldön, Hargita környékén az utolsó:

VI. Mahgar Királyság *Szoptág* székhellyel, ~m.e. 4.650-3.750 között, kb. 900 éven keresztül. A folytatódó kb. 450 évi matriarchátus szakasz után az utolsó papkirálynő fia, *Hargita* volt az első papkirály. Utána a mahgar vezető szerep, az ősi értékek gyakorlása fokozatosan gyengült, végül a királyság szétbomlása után pedig a szakrális vezető szerep meg is szűnt. Erre az időre a csángók történetének bemutatása során még visszatérünk.

Megemlítjük még, hogy a nagy kataklizma után a III. Mahgar királyság idején újból egy nagyobb törzs a **khara** törzs (mahgarok és jugarok) indult el Vétág városból ~m.e. 11.400 körül az Atlantiszra. Végül pedig az V. szakrális királyság idején indult el az utolsó törzs: a **vhéra** törzs ~m.e. 5.600 körül Vértág és Budátág városból (mahgarok és jugarok) a Kaukázusba. A Királyságok szerepe, jelentősége, fennhatósági területe a kataklizma után fokozatosan csökkent, hasonlóan a lakosság számához (lásd 1.ábra), ami ugyan kb. 6.000 évvel ezelőtt még elérte a 6 milliót, de utána viszont meredeken mérséklődött, kb. 3.500 évvel ezelőtt a 2 millió körülire esett vissza és a csökkenés tovább folytatódott. Ebben helyzetben engedjük el a Kárpát-medence történéseinek vázlatos ismertetésének szálát és térünk rá a csángók történetének igencsak változatos útjának bemutatására.

A csángók történetének első szakasza: A Chagák szétterjedése

Forgassuk vissza az idő kerekét és az időszalagon térjünk vissza egészen a kb. 21 ezer évvel ezelőtti időkre, mivel ekkortájt indult el egy mahgar törzs, pontosabban a chaga törzs a távoli Dél-Amerikába. Miért is tesszük ezt, mert a csángók ennek az elvándorló **chaga** törzsnek, ill. sokezer évvel később visszatérő népcsoportjának leszármazottai, vagyis mondhatjuk másképpen: a Kárpát-medence szélein és külső területein ma is élő csángók ősei a sokezer évvel ezelőtt élő mahgar származású chagák. Ezen elővetésünk után, ill. a Kárpát-medence őstörténetének vázlatos megismerésével már módunkban áll a chagák, majd a csángók történetének ismertetése, a tágabb földrajzi és történelmi környezetben, a messzire visszanyúló időszalagon is kellően elhelyezve.

A Chaga törzs elindulása

A chaga törzs, többségükben mahgarokból álló népcsoport, mahgar táltosok és mágusok vezetésével kb. 21 ezer évvel ezelőtt indult el a Kárpát-medencéből, Pilisből: pontosabban Véra városból, az I. Mahgar szakrális királyság székvárosából, és Bhara táltos-mágusképző monostorból. Bhara monostor, megszűnéséig, az akkori világ szakrális, kulturális, szellemi, tudományos fellegvárának tekinthető, egyben a legfőbb beavató hely is volt. A mai ismereteink alapján elképzelhetetlen módon: transzportációval érkeztek ~m.e.20.080 körül Dél-Amerika nyugati, akkor teljesen lakatlan területére, jelenleg ez Parangatu (észak Goiás) várostól északra fekvő terület. Letelepedésük után komoly erőfeszítésekkel kialakították életkörülményeiket, és évek során lassan el is szaporodtak.

A Chaga szakrális királyság

Az új hazájukban a chagák párszáz év múlva, ~m.e. 19.600 körül megalakították a Chaga szakrális királyságot (~m.e. 19.600-9.400), a kárpát-medenceihez hasonlóan kiválasztott és beavatott mahgar táltos-papkirályok vezetésével. A táltos-papkirályok *Ztyabpa* székvárosban – hasonlóan a többi szakrális királysághoz – sokezer éven keresztül a Szeretet és Béke jegyében uralkodtak, és ezt is ősi magyar szakrális koronák támasztották alá. Ztyabpa székváros lakossága fénykorában 22 ezer főt is elérte.

A 3. ábrán a Chaga szakrális királyság lakosainak növekedését követhetjük. Az ábra nemcsak a királyság dél-amerikai elterjedését, szerepét, és jelentőségét érzékelteti, hanem a chaga törzs, nemzetség további sorsának alakulására, pl. a két másik királyságban való részvételre is adhat némi információt. Mert a chaga törzs milliós lélekszámú nagy chaga néppé, nemzetséggé fejlődött, és nemcsak Dél-Amerikában, hanem egyes törzseinek továbbvándorlásával más földrészeken is.

A chagák egyik törzse ~m.e. 19.200 körül a Chaga királyságból kivált és Dél-Amerika földrészről tovább vándorolt az Atlant (később több részletben elsüllyedt) földrész [**Fontos!** Szükséges az itt szereplő, vagy pl. a 2.ábra térképén is látható, valaha létezett, később elsüllyedt, elpusztult földrészek rövid ismertetése, hogy tudjuk hova tegyük ezeket a földrészeket. *MU* földrész (talán a legnagyobb, leghíresebb és elsüllyedt földrész, amiről már sokféle írás, ős-kapcsolódási elmélet, hivatkozás jelent meg. Valamikor a Csendes-óceán területén helyezkedett el, és több részletben süllyedt el, véglegesen ~m.e. 14.500-13.800 körül. Elsőként Churchward J. angol ezredes kutatásai vezették be a köztudatba, majd Csicsáky Jenő magyarul is foglalkozott vele. MU-t, a Csendes-óceánban elsüllyedt földrészt egyes őstörténettel foglalkozó írások Lemuria-ként szerepeltetik, míg az Arvisurában utolsó még létező része *Ataisz*-ként szerepel. *Atlantisz* talán a legismertebb elsüllyedt földrész/sziget, ami Pláton óta kiemelten foglalkoztatja a szakembereket és az amatőröket. Atlantisz a Földközi-tengerben, Kis-Ázsia (Anatólia) - Nilus torkolata között terült el (és nem az Atlanti-Óceánban). Végleges elsüllyedésének ideje ~m.e. 6.600 körüli.

Atlant hosszúkás alakú földrész az Atlanti-Óceánban terült el Dél-Amerika és Afrika között. Atlant földrész több részletben süllyedt el, volt amikor ketté vált: a Dél-Amerikai partokhoz közelebbi részt az Atlant2-nek, míg az Afrikához közelebbi, később elsüllyedt részt pedig Atlant1-nek nevezhetjük. *Ocean* földrész a Csendes-Óceán északi részén Kina-Korea-Japán-Alaszka közelében terült el és többször, több részletben (Ocean1 és Ocean2) süllyedt el, végleg ~m.e. 22.900 körül. Amerika-Ázsia közötti – sokak szerint nemrég még fennálló – kapcsolatot is jelenthette.

Antilla (fél)földrész a Yucatan fsz. - Karibtenger térségben terült el, és ~m.e. 5.200 körül süllyedt el véglegesen. Az Antilla szigetvilágban újabban több helyen találtak tenger alatti építményeket, még piramist is. Területéhez tartozott a rejtélyes Bermuda-háromszög környéke is. *Lemuria* az Indiai-óceánban helyezkedett el, többször, több részletben süllyedt el, véglegesen ~m.e. 4.500 körül. Létezését, az ismert kultúrákkal való kapcsolatát sokan kutatják.] felé is és először annak Dél-Amerikához közelebbi végén, Atlant2 területén telepedett le. Majd több ezer évvel később, az Atlant2 fokozatos süllyedése miatt át/továbbvonultak Atlant földrész keleti részén levő még sokáig meglévő területeire, vagyis Atlant1 [Az **Atlant-1** elsüllyedt földrészről, a rajta kialakult kultúrnépekről igen keveset tudni, azt is csak a vitathatóan ide helyezett Atlantisszal kapcsolatos gyér görög ismeretekből és az azóta kialakult elméletekből. Az Atlant-1 földrész végleges elsüllyedését megelőző kataklizma során az ott élő lakosság jelentős része elpusztult, a megmaradt része elmenekült észak-keletre Afrika-Európa földrészek felé (ők tekinthetők a baszkok ősének), ill. mások a Földközi tengeren keresztül haladtak tovább.] földrészre. A későbbiekben további chaga néprészek, törzsek is áttelepültek Atlant1 földrészre. A Chaga királyság történetével, a közel tízezer éves fennállásának mozzanataival a továbbiakban nem foglalkozunk.

Bár nem tartozik szorosan a csángók történetéhez a chaga nép őstörténetének ezen szelete sem, de érdekességként megemlítjük, hogy kb. m.e. 18.300 körül is egy chaga törzs vált ki a királyságból, és mahgar táltos, mágus vezetésével nem kelet felé, hanem délre vándorolt az amerikai földrészen Antarktisz felé, majd átkelésük? után letelepedve, lassan ott is elszaporodtak, s kialakították életterűket, városaikat az akkor még teljesen lakható Antarktisz földrészen. Itt alakult meg sokkal később az ott élő onama néppel közösen, de chaga (mahgar) dominanciával a Chaga-onama szakrális királyság (szintén egy ősi magyar koronával), amely ~m.e. 9.500-5.800 között állt fenn, egészen Antarktisz egyre növekvő eljegesedéséig.

(Folytatjuk.)

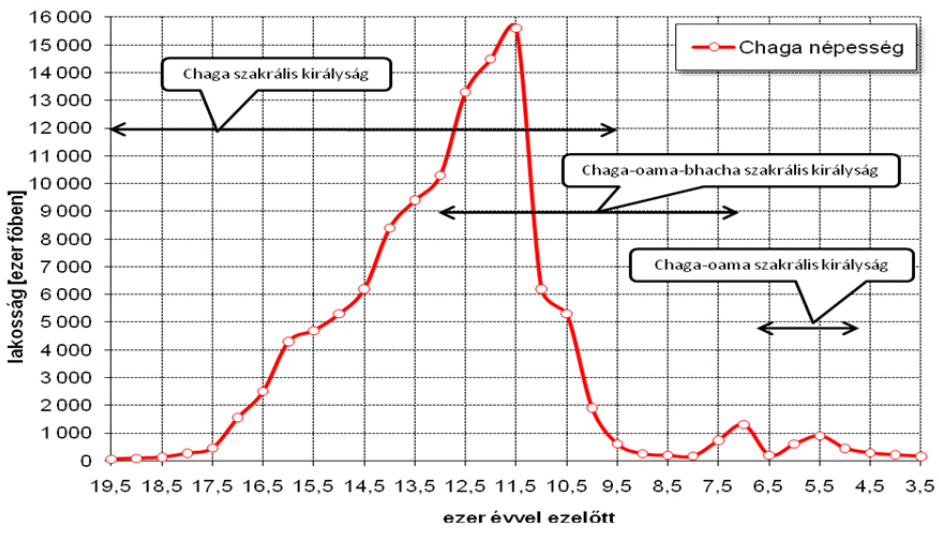

3. ÁBRA: A CHAGA NÉPESSÉG ALAKULÁSA AZ ELMÚLT 19.500-3.500 ÉV KÖZÖTT. MEGJEGYZÉS: AZ ÖTSZÁZ ÉVENKÉNTI ÉRTÉK TERMÉSZETESEN CSAK TENDENCIÁK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA ALKALMAS!

RMDSZ COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

* KIADJA A HÉTFALUSI MAGYAR MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG – © HMMT, 2018. * ISSN 1582-9006 *

A Zajzoni Rab István Középiskola
Diáktanácsának kiadványa

hétforrás

© ZRI DT

• A Zajzoni Rab István Középiskola tanítói közössége

XXV. Tehetségkutató verseny

Szombaton, 2018. április 14-én, tartottuk a Zajzoni Rab István Középiskolában a XXV. Tehetségkutató versenyt. 134 elemi osztályos tanuló mondott el 44 magyar népmesét, énekelt el 80 magyar népdalt és készített 50 rajzot. A megye 10 iskolájából 38 tanító készítette fel a gyerekeket.

Mint bármelyik versenyen, a jók között voltak legjobbak, akik díjat nyertek:

Mesemondás:

Előkészítő osztály: I. díj: Imbre Mihály (2-es Ált. Isk.), II. díj: Stejaru Fazakas Rebeka (Á.L.F.), III. díj: Vinczi József (2-es Ált. Isk.) Dicséret: Albert László (15-ös Ált. Isk.)

I. osztály: I.díj: Tamás Krisztina (G.M.K.), II. díj: Pálfi Beatrix (2-es Ált. Isk.), III. díj: Szalkai Ábel (Á.L.F.), Dicséret: Ráduly Kenéz (Á.L.F.)

II. osztály: I. díj: Remán-Zippenfenig Sarolta (Z.R.I.K.), II. díj: Kozi Jafet Sámuel (15-ös Ált. Isk.), III. díj: Cioinaru-Rainer Róbert-Dániel (Á.L.F.), Dicséret: Fabich Károly (Á.L.F.), Különdíj: Bódi Nándor (Ürmös)

III. osztály: I. díj: Borca Roland (Á.L.F.), II. díj: Czimbor Eduárd (G.M.K.), III. díj: Rothbecher Balázs (2-es Ált. Isk.), Dicséret: Bartha Kriszta (2-es Ált. Isk.),

IV. osztály: I. díj: Geréd Alpár (2-es Ált. Isk.), II. díj: Nyikó Fruzsina (Ürmös), III. díj: Mátyás Tímea (Z.R.I.K.), Dicséret: Jámbor Melinda (G.M.K.).

Imbre Mihály, Tamás Krisztina, Remán-Zippenfenig Sarolta, Borca Roland és Pálfi Beatrix fogja képviselni megyénket novemberben Sepsiszentgyörgyön az Országos Kriza János Ballada- és Mesemondó Versenyen.

Ének:

Előkészítő osztály: I. díj: Bacsó Rebeka (G.M.K), II. díj: Pari Kinga (G.M.K.), III. díj: Molnár Lilla Harmatka (2-es Ált. Isk.), Dicséret: Timár László (15-ös Ált. Isk.).

I. osztály: I. díj: Demeter Krisztina Melinda (15-ös Ált. Isk.), II. díj: Dobai Kinga (2-es Ált. Isk.), III. díj: Kiss Renáta- Júlia (G.M.K.), Dicséret: Sandu Eduard (Héviz) és Hankó Zsombor (Z.R.I.K.)

II. osztály: I. díj: Kerekes Beatrix (2-es Ált. Isk.), II. díj: Albert Zsófia (15-ös Ált. Isk.), Kovács Emma (15-ös Ált. Isk.), Dicséret: Csutka Andrea (Ürmös).

III. osztály: I. díj: Rabocskai Dávid (Á.L.F.), II. díj: Benedek Boglárka (2-es Ált. Isk.), III. díj: Nagy Emese (15-ös Ált. Isk.), Dicséret: Gábos Zsolt-Dániel (Keresztvár).

IV. osztály: I. díj: Nagy Eszter (Z.R.I.K.), II. díj: Ráduly Zsombor (Á.L.F.), III. díj: Mare Stefania Amalia (2-es Ált. Isk.), Dicséret: Papp Bernadett Izabella (G.M.K.).

Mind az öt I. díjas részt vesz októberben a Temesvár melletti Újszentesen sorra kerülő Országos Őszirózsa Népdalvetélkedőn.

Rajz:

Előkészítő osztály: I. díj: Kedves Alpár (Z.R.I.K.), II. díj: Kovács Tamara Sarolta (Hévíz), III. díj: Saszet Maya (G.M.K.), Dicséret: Lakatos Ingrid (Á.L.F.)

I. osztály: I. díj: Dombay Róbert (Á.L.F.), II. díj: Pouvoutsis Krisztina (2-es Ált. Isk.), III. díj: Bálint Csenge Klára (Z.R.I.K.), Dicséret: Marosi Timea (Á.L.F.)

II. osztály: I. díj: Simon Roberta Andreea (Hévíz), II. díj: Suciu Noémi-Mónika (2-es Ált. Isk.), III. díj: Orbán András (15-ös Ált. Isk.), Dicséret: Fekete Magor (G.M.K.)

III. osztály: I. díj: Orbán Anita (Apáca), II. díj: Kiss-Istók Bettina (Z.R.I.K.), III. díj: Gyerő Andor (Ürmös), Dicséret: Mózes Edina (2-es Ált. Isk.)

IV. osztály: I. díj: János Nicolett (Z.R.I.K.), II. díj: Fejér András István (2-es Ált. Isk.), III. díj: Czika Norbert (15-ös Ált. Isk.) Dicséret: Józsa-Bodnár Timea (2-es Ált. Isk.).

Gratulálunk nekik!

Köszönet és dicséret illeti iskolánk Diáktanácsának azon tagjait, akik játékokkal szórakoztatták a gyerekeket: Bartos-Király Júlia, Benedek-Káplár Nimród, Bencze Andrea, Bíró Barna, Bözödi Júlia, Czoguly Mária-Mónika, Dombi Orsolya, Kiss-Istók Dávid, Nagy Emese, Sipos Zsuzsa és Székely Anna-Zsófia.

Köszönjük szépen a segítséget Szabó Mária-Magdolna szaktanfelügyelő asszonynak, Székely Melinda iskolaigazgatónak, a gyerekeket felkészítő tanítóknak, a zsűritagoknak, s mindazoknak, akik hozzájárultak a szervezéshez.

Anyagi támogatóink: Szegedi László kőhalmi református esperes úr, aki jutalomkönyveket adományozott, a Metromat Kft, a Barcasági Csángó Alapítvány, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének Brassó megyei szervezete, a Paprika bolt és a Dencopan pékség. Nekik is hálásan köszönjük!

• Kovács Eszter Apolka, ZRIK, X. osztály

Ég és Föld

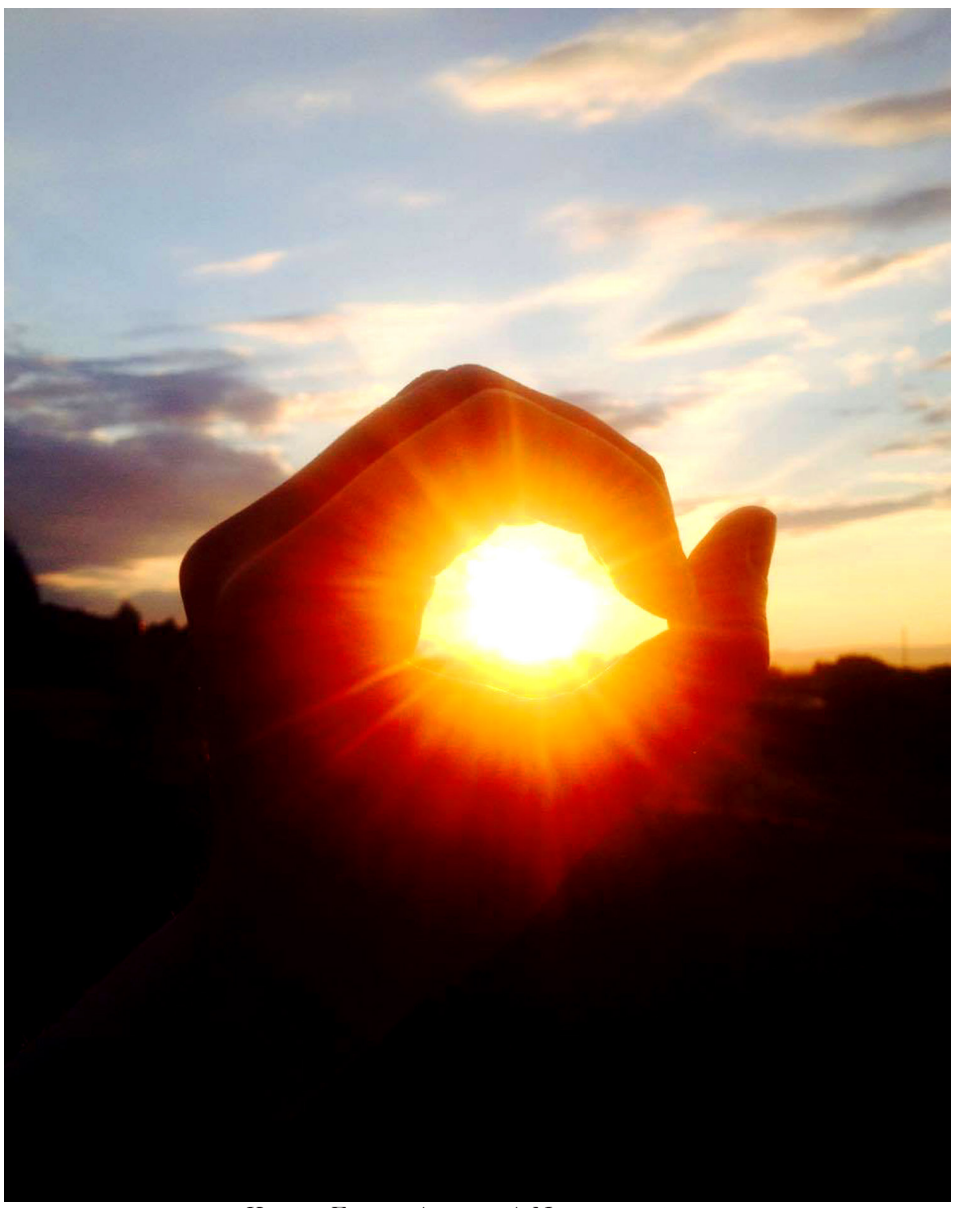

Kovács Eszter Apolka: A Nap elrablása...

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kastély, amely egy magas sziklaormon állt egymagában. Olyan magasan volt, hogy azt beszélték, ha valaki a kastély ablakából kinyújtja a kezét, akár a csillagokat is elérheti. A kastélyban két testvér lakott, az egyik olyan fehér volt, mint a patyolat, fehér haja a derekáig ért, s fehér szempillái függönyt alkotva takarták kristálytiszta kék szemeit, a másik meg fekete volt, mint a holló, fekete göndörödő haja finom keretet adott az arcának, s a fürtök alól hatalmas fekete szemek tekintettek vissza. A fehér testvért Égnek hívták, a feketét meg Földnek, s ők ketten vagy békében voltak vagy harcban álltak egymással.

Egy reggel, amikor a Nap sugarai már ostromolták a kastély falait, Föld kint sétált a kertben. Haján megcsillantak a napsugarak, s melengetően ölelték körbe az arcát. Amikor felpillantott a Napra eszébe jutott, hogy Ég birtokában van, s bár az ő arcát is simogatják a finom lángok, mégsem az ő nyakát díszítik. Ahogy a Napot nézte észrevette, hogy Ég ott ül a kastély ablakában, s mikor Föld meglátta, hogyan ragyog fehér bőre a napfürdőben, rögtön irigység öntötte el. Bezzeg, ha ő viselhetné a Nap, a Hold és csillagok ékszereit!

Amíg Föld lent sétált a kertben, Ég az ablakban ült, vágyakozva nézte a messzeséget. A szikla alatt, amelyen a kastély állt, hatalmas kertek és tavak terültek el. Hisz Földnek mennyi kincse van! Gondolta magában. Mit érnek az ő csillagai, ha nem csillannak meg a víztükrön, mit ér a Nap fénye, ha a virágok nem fordulnak felé? S a Hold? Vajon, akkor is ilyen ezüstösen ragyognak, ha az emberek nem néznék oly áhítattal? Letekintett Földre, aki a virágai közt állt a kertben, s ő rá nézett, Égben irigység szele támadt. Bezzeg, ha neki lennének ilyen kincsei!

S mint ahogy Föld a Napot, a Holdat és a csillagokat meg akarta szerezni, úgy Ég is vágyott Föld minden kincsére – a két testvérháborúba kezdett. Ég villámokat szórt, esőt és szelet küldött, Föld vizeinek habjai pedig olyan magasra csaptak, hogy Ég bokáját súrolták. Az emberek mindkét testvérhez fohászkodtak, fejezzék be ezt az ostoba háborút. A csapásokat megszenvedte a földi és az égi népség is.

Föld egyszer gondolt egyet, s az éjt nappallá téve ellopta a Napot testvére ékszerdobozából, s egy arany láncon a nyakába akasztotta. A növények száradozni kezdtek, lángnyelvek csapkodtak mindenfelé, a sugarak perzselték Föld nyakát.

Ég haragja fellobbant, amikor nem találta a Napot a ládikójában, s bosszúból ellopta a tavat, de paripái minél fennebb vágtattak vele, a tóból annál kevesebb maradt, s a Hold s a csillagok egyre halványabban fénylettek benne.

Föld búsan sétált a kertben, a Hold fénye közel sem volt olyan melengető, testvére, Ég, odafent ült az ablakban, s szomorúan nézte a kertet, a sok virág mind kipusztult, s a tó is hiányzott a helyéről.

A két testvér egymásra nézett, mindkettejük szemében megbánás csillant, s bár kelletlenül, de visszaadták a másiknak, amit elvettek tőle. A Nap újra Ég nyakában virított, s Föld újra élvezhette a meleg simogatást. A tó újra Föld kertjében pihent, s Ég újra gyönyörködhetett a csillagok tükröződésében.

Attól fogva Föld és Ég nem veszekedtek többé, s békében éltek és uralkodtak tovább. Az emberek hatalmas lakomát csaptak ennek örömére, hét napon s hét éjszakán keresztül szólt a muzsika, ropták a táncot, ették a finomabbnál finomabb falatokat, s kupáikból ki nem fogyott a bor. Aki nem hiszi, járjon utána!